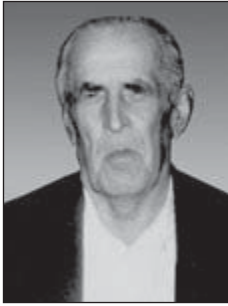

ПРАВЕДНИКИ

Бобровська Марія Опанасівна (1900-1979)
Бобровський Михайло Дмитрович (1927-2003)
Бобровський Микола Дмитрович (1925-1978)
Бобровська Ольга Дмитрівна (1935)

ВРЯТОВАНИЙ

Штейн Рувим Ізраїльович (1926-2003)

М.Д. Бобровський

М.Д. Бобровський

О.Д. Бобровська

М.О. Бобровська

Р.І. Штейн

Рувим Штейн з матір'ю Рахілью Михайлівною і шестирічною сестрою Марією жили на вул. Китаєвській, 14. Рахіль Михайлівна була робітницею на взуттєвій фабриці, Рувим навчався в школі № 122 і на канікулах працював штампувальником – родина ледве зводила кінці з кінцями.

29 вересня всі вони йшли з колоною до Лук'янівського кладовища. Не доходячи 250-300 м, люди зупинялися: німці відлічували по 100 чоловік і групами відводили за кладовище. Відбирали документи, цінності і речі, потім знімали верхній одяг і скидали його у величезну купу.

Чоловіків, і молодих, і старих, відводили на розстріл до Бабиного Яру. Напівроздягнених жінок і дітей заганяли до машин із закритим кузовом і відвозили туди ж. Рувим, розлучений з матір'ю і сестрою, йшов в колоні приречених і думав про втечу. Коли до Бабиного Яру залишилося не більше 150 метрів і вже було чути крики і постріли, він непомітно вийшов з колони і сховався в кюветі. Потім заліз у водостічну трубу під шосейною дорогою і пролежав там до темноти. Вночі кладовищами і городами Рувим повернувся додому. Дорогою зустрічав єврейські сім'ї, які йшли на Сирець, говорив їм, що там розстрілюють, але ніхто йому не вірив.

Цілий тиждень він не виходив зі своєї квартири. Потім залишив будинок і ночував де трапиться.

У жовтні Рувим пішов до своїх шкільних друзів, Миколи і Мишка Бобровських, на вулицю Шкільну, 56. Вони вважали друга загиблим. Їх мати, Марія Опанасівна, нагодувала виснаженого підлітка і вклала спати. Бобровські мешкали в приватному будинку біля озера, поряд з високою горою, де було вирито печеру. У ній Мишко, Микола і Оля Бобровські ховали Рувима під час облав. У сім'ї Бобровських Рувим прожив півтора місяці, але далі наражати на ризик своїх друзів не міг.

Мишко Бобровський через сина директора школи № 122 Юрія Танського дістав для друга свідоцтво про народження на ім'я Медведенка Володимира Сергійовича, українця. З цим документом Рувим одержав «аусвайс» і почав працювати на вокзалі прибиральником. За два тижні він пішов з Києва, перейшов лінію фронту і, рухаючись сільськими дорогами, зупинився в селі Азаровка Брянської області.

У жовтні 1943 року Рувима призвали до армії. У боях за звільнення Прибалтики він був важко поранений, потрапив в полон і був звільнений в травні 1945 року. 1946 року Рувим демобілізувався і оселився у родичів в Баку, де трудився ливарником. 1951 року повернувся до Києва, закінчив Інститут фізкультури і працював вчителем в своїй же школі № 122. Став відмінником народної освіти України, одружився, виростив трьох дітей та онуків.

Всій сім'ї Бобровських 1992 року присвоєно звання «Праведник Бабиного Яру» і «Праведник народів Світу». Ми з Романом були знайомі більше 30 років, але ніколи він мені не говорив про свою одіссею. Відкрився лише 1991 року.